

РОЗДІЛ 7. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ

FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS SOCIOCULTURAL COMPETENCE DEVELOPING BY MEANS OF THE FOLK-STAGE DANCE

Статтю присвячено актуальній проблемі сучасної мистецької педагогіки – професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи, зокрема формуванню їхньої соціокультурної компетентності. Звернення до цієї проблеми зумовлене низкою соціально-політичних подій в Україні, входженням України у загальноєвропейський культурний простір, реформуванням шкільної освіти, актуалізацією питань мистецького і національного виховання тощо. Майбутні вчителі початкової школи мають активно залучатися до створення власних хореографічних постановок різних жанрів. Це сприяє формуванню професійної компетентності та соціокультурної компетентності як її складової частини. Пропонується авторська розробка народно-сценічного танцю «Фламенко», спрямована не лише на естетичний і фізичний розвиток студентів, а й на формування в них поваги й усвідомлення цінності та своєрідності культури інших народів світу.

Ключові слова: професійна підготовка, соціокультурна компетентність, хореографія, народно-сценічний танець, культурне різноманіття.

Статья посвящена актуальной проблеме современной художественной педагогики – профессиональной подготовке будущих учителей начальной школы, в частности формированию их социокультурной компетентности. Обращение к этой проблеме обусловлено рядом социально-политических событий в Украине, входением Украины в общеевропейское культурное пространство, реформированием школьного образования, актуализацией вопросов художественного и национального воспитания. Будущие учителя начальной школы

должны активно привлекаться к созданию собственных хореографических постановок различных жанров. Это способствует формированию профессиональной компетентности и социокультурной компетентности как ее составляющей. Предлагается авторская разработка народно-сценического танца «Фламенко», направленная не только на эстетическое и физическое развитие студентов, но и на формирование у них уважения и осознания ценности и своеобразия культуры других народов мира.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, социокультурная компетентность, хореография, народно-сценический танец, культурное многообразие.

The article is devoted to the relevant problem of modern artistic pedagogy – the vocational training of future primary school teachers, in particular their sociocultural competence development. The appeal to this problem is due to a number of socio-political events in Ukraine, the entry of Ukraine into the European cultural space, the reform of school education, the actualization of issues of artistic and national education, etc. Future primary school teachers should be actively involved in creating their own choreographic productions of various genres. This contributes to the development of professional competence and sociocultural competence as a component of it. The author's project of the folk-stage dance "Flamenco" is proposed, aimed not only at the aesthetic and physical development of students, but also to create respect and awareness of the value and originality of the culture of other peoples of the world.

Key words: vocational training, sociocultural competence, choreography, folk-stage dance, cultural diversity.

УДК 37(09):378
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-2.29>

Котов В.Г.,
заслужений працівник культури України,
доцент кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Зростання пріоритету вищої професійної освіти у системі суспільних цінностей, поступове наближення України до європейських стандартів життя, зміна соціокультурного контексту розвитку вищої освіти в європейських країнах і країнах СНД визначили вимоги суспільства до рівня і якості професійної підготовки фахівців у галузі освіти, котрі б володіли потрібними знаннями та компетентностями для входження у європейський економічний простір. На наш погляд, до процесу підготовки майбутнього вчителя початкової школи потрібно включити особливий елемент професійно-особистісного становлення, під яким ми розуміємо ціле-

спрямоване формування соціокультурної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців розглядали В. Байденко, А. Бермус, В. Болотов, І. Зимня, А. Маркова, В. Серіков, А. Хуторський та ін. Загальнотеоретичні основи дослідження проблеми професійної компетентності обґрунтовано у працях М. Аверіної, А. Асмолова, Н. Бібік, Є. Бондаревської, Л. Ващенко, В. Раєвського, Н. Кузьміної, І. Лернера, А. Маркової, В. Матусевич, О. Овчарук, О. Пометун, М. Скаткіна, А. Хуторського та ін. Різні аспекти проблеми соціокультурної компетентності відображено в численних наукових розвідках зару-

біжних (Д. Ікеда, А. Маслоу, К. Роджерс, Дж. Равен, Ю. Мель та ін.) і вітчизняних дослідників (К. Ушинський, В. Сухомлинський, М. Євтух, В. Семиченко, С. Ніколаєва, Н. Склярєнко та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить, що майже всі вчені акцентують увагу на розвитку соціокультурної компетентності майбутніх педагогів у контексті вивчення ними іноземних мов, залишаючи поза увагою інші, не менш важливі форми та методи роботи. Це актуалізує потребу досліджень, спрямованих на пошук нових способів організації навчального процесу у вищій школі зі створенням для цього ефективних технологій оновлення знань.

Мета статті – на основі напрацьованої літератури з проблеми дослідження, викладацької практики, власних спостережень проаналізувати особливості формування соціокультурної компетентності студентів під час вивчення курсу «Теорія і методика народного танцю», а також запропонувати авторську розробку народно-сценічного танцю «Фламенко» як результат спільної роботи студентів і викладача.

Виклад основного матеріалу. У Концепції Нової української школи загальнокультурну грамотність виділено як «здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід і почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших» [2, с. 14]. Це тлумачення є близьким до визначення соціокультурної компетентності О. Коломіною (як системи уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, а також системи навичок і вмій узгоджувати свою поведінку згідно з цими знаннями) [1] та М. Максимець (як здатності особистості через адекватне розуміння та повагу до інших мов, культур і релігій виявляти активну і відповідальну життєдіяльність у соціумі на засадах демократичності, гуманізму, толерантності тощо) [4].

П. Фриз зауважує, що важливою компетентністю майбутнього хореографа є етнокультурна компетентність. До її ознак він відносить такі:

- знання історії та особливостей рідної культури, її традицій і звичаїв;
- ціннісне ставлення до культурного спадку свого та іншого етносів;
- толерантне ставлення до інших культур і їхніх представників;
- прагнення до оволодіння вітчизняною і світовою культурною спадщиною;
- наявність знань про вітчизняне мистецтво та мистецтво інших країн світу [5].

Бути етнокультурно компетентним, на думку П. Фриза, означає визнавати принцип плюралізму, володіти знаннями про інші народи та культури,

розуміти їхню цінність і своєрідність. Етнокультура об'єднує людей, консолідує їхню спільну діяльність, є органічним цілим. Вона формує людину не тільки як вмілу і розумну істоту, але і як носія релігійної, етнічної, міжнаціональної сутності [5].

Рівень сформованості соціокультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи залежить від соціокультурних і психолого-педагогічних передумов у процесі його хореографічної підготовки. На нашу думку, обов'язковими передумовами формування соціокультурної компетентності через хореографічну діяльність є включення у творчу діяльність через «занурення» у світ хореографічного мистецтва; соціокультурна (культурологічна) теоретична підготовка майбутніх учителів початкової школи.

У курсі «Теорія і методика народного танцю» майбутні вчителі початкової школи знайомляться із культурним розмаїттям хореографічних традицій світу, досліджують історію й особливості національних танців різних країн, крізь призму культури, історії та сучасності готують власні розробки народно-сценічних танців, що у підсумку сприяє розвитку їхньої соціокультурної компетентності. Пропонуємо авторську розробку народно-сценічного танцю «Фламенко», що є результатом роботи викладача і студентів 3 курсу над темою «Іспанський народний танець».

Власне хореографічній роботі передують теоретична підготовка майбутніх учителів початкової школи, під час якої вони дізнаються, що культура фламенко сформувалася у Південній частині Піренейського півострова, переважно в Андалусії, що термін «фламенко» тісно пов'язаний із культурою і побутом ромів у Андалусії й означав саме цю народність. Тривалий час єдиними носіями культури фламенко вважалися роми, які прибули до Іспанії в XV ст. із Візантії та запозичили місцеві традиції музики і танцю.

Танець фламенко часто виконується у супроводі кастаньєт, плескання в долоні – пальмас, ударів у кахон. Студенти готують традиційні атрибути фламенко – довгі сукні, віяла, шалі, добирають музику, готують постановку.

Танець виконують шестеро дівчат. Музичний розмір 2/4.

Вихід. Із різних лаштунків, по одній, дівчата роблять два кроки і па де ша. Наступні учасники роблять те саме, треті теж. Вихід танцю займає 16 тактів, на останні 4 такти – пауза. Із виворотної 4 позиції ніг дівчата по черзі роблять ронди, повертаючись обличчям до глядача (ронд робиться на 2 такти), весь рух робиться на 6 тактів, а на 7–8 такти – зіскок із лівої ноги на праву. І ще на раз-два робляться зіскоки по черзі на місці, далі на тричотири, п'ять-шість, сім-вісім – рух повторюється. Пауза. Потім жорсткі вистукування подушечкою і рух па-де-баск, руки по черзі з 3 позиції переходять у підготовчу. На 1–2, 3–4, 5–6 роблять у *sisonferme* в *atetude* на 7–8 – різку підтяжку двох ніг. Рух робиться 2 рази на 16 тактів. Учасниці роблять по черзі

demipodecha в 4 позиції. І знову рондами роблять перекличку. На 16 тактів.

Потім ходю, що стелиться, перекинувши спину назад, роблять проходку і на 1–2, 3–4, 5–6 міняються місцями, на 7–8 – зіскок. Рух робиться у зворотний бік, і дівчата стають знову в одну лінію.

З лінії повертаються попарно одна до одної та роблять дві відтяжки в різні боки, сутеню і різкий зіскок на дві ноги, руки йдуть у третю позицію. Під час відтягнення руки переводяться через підготовчу в третю позицію (Рис. 1).

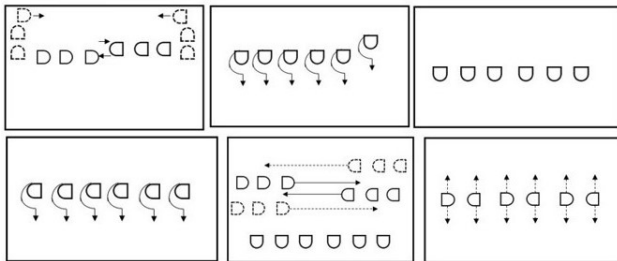


Рис. 1. Перша частина танцю «Фламенко»

Проходять боком до глядача і роблять різкий удар правою ногою, права рука різко йде злегка назад, корпус сильно вигинається. Потім вистукування на 4 такти, рух робиться 2 рази (16 тактів).

Повертаючись обличчям одна до одної, ходю, що стелиться, підходять ближче, руки сильно витягнуті вперед, кисті загнуті вниз. На раз-два підходять, на три-чотири – різко схрещують руки вгору й обходять одна одну (16 тактів).

Беруться правою чи лівою рукою за спідницю і роблять проходку, в кінці на п'ять-шість-сім-вісім – вистукування з поворотом в інший бік (рух робиться 2 рази). Виконують той самий рух, тільки боком до глядача (16 тактів). Повертаючись боком до глядача, роблять долоньками 4 удари, закінчуючи ударом ноги, також опускають праву або ліву руку вниз (8 тактів). На 4 такти заходять у коло, роблять удар правою ногою, а праву руку різко піднімають вгору. На 2 такти поворот із кола і на 2 такти па-де-ша.

Потім беруть спідницю правою рукою і кроком, що стелиться, рухаються по колу чотирма кроками, у зворотний бік роблять шоне на 4 такти. Рух виконується двічі (все робиться на 16 тактів) (Рис. 2).

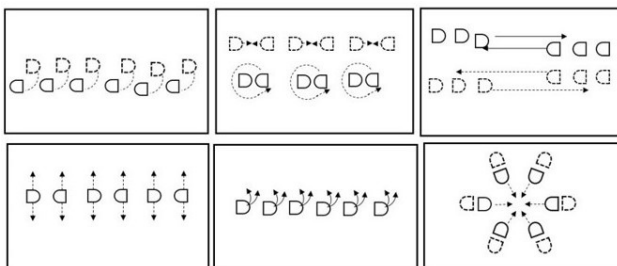


Рис. 2. Основна частина танцю «Фламенко»

Дівчата знову заходять у коло, роблять різкий удар правою ногою, одночасно робиться винос правої руки вгору. На раз-два-три-чотири заходять у коло, на раз – удар правою ногою і праву руку вгору. На два-три-чотири – пауза. Із кола виходять у лінію (16 тактів). Перебудовуються у шаховому порядку, роблять два кроки і різкий удар правою ногою. Потім у зворотний бік (16 тактів). Повертаються і підходять одна до одної (роблять два ходи), беруться руками. Роблять великий кидок ноги і виконують напів-спагат (8 тактів).

Знову заходять в коло і, роблячи шоне, виходять із кола (8 тактів).

Із кола знову шикуються в одну лінію, роблять потрібні вистукування і на останній такт великим рондом сідають на праве коліно, корпус сильно перекидається назад, руки піднімаються у 3 позицію (16 тактів). Coda. (Рис. 3).

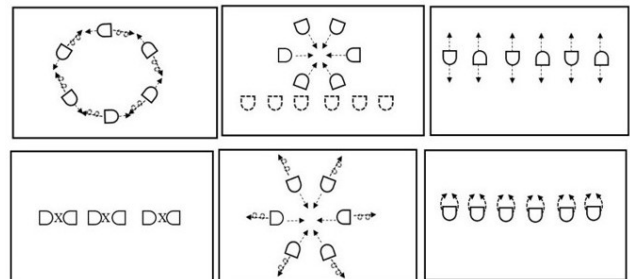


Рис. 3. Заключна частина танцю «Фламенко»

Висновки. Теоретичний аналіз проблеми формування соціокультурної компетентності свідчить про те, що у психолого-педагогічній літературі немає єдиного розуміння соціокультурної компетентності, проте важливість формування такої особистісно значущої професійної якості в майбутніх учителів початкових класів із погляду їх професійної та особистісної готовності до здійснення гуманістично орієнтованого освітнього процесу беззаперечно визнали всі дослідники. Усвідомлення змісту, вивчення хореографічної лексики та виконання народно-сценічних танців стають одним із провідних чинників формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Цей потенціал під час хореографічних занять можна реалізовувати такими шляхами: звертатися до історії виникнення народної хореографії як складової частини національної культури різних країн світу; знайомитися з танцями України та інших країн, акцентуючи увагу на процесах взаємодії культур. Формування соціокультурної компетентності – процес цілісний і багатогранний, такий, що потребує не просто навчання вчителя початкової школи нових способів професійної діяльності, а становлення його мотиваційної, інтелектуальної та поведінкової сфер особистості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коломинова О.О. О формировании социокультурной компетенции у младших школьников. *Иноземні мови*. 1997. № 3. С. 39–41.
2. Концепція «Нова українська школа. (2016, 27 жовтня). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html> (дата звернення 15.05.2019).
3. Котов В., Пшеничних М. Народно-сценічний танець як засіб естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. № 8 (2). С. 140–150. URL: http://pptma.dn.ua/files/2018/8-2/14_Kotov_Pshenicnih_140-150.pdf (дата звернення 15.05.2019).
4. Максимець М. Формування соціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови. *Вісник Львівського університету. Серія Педагогічна*. 2006. № 2. С. 211–218.
5. Фриз П. Формування етнокультурної компетентності майбутніх хореографів. *Рідне слово в соціокультурному вимірі*. 2015. С. 544–551.